

MUHASHO WA PFUNZO WA GAUTENG

MULINGO WA TSHITIFIKHEITI TSHA MA?IRIKI

**TSHIVEN? A LUAMBO LWA ?AMUNI
BAMMBIRI LA VHURARU
GIREIDI YA LINGANELAHO**

Possible Answers Supp 2007

MBUDZISO 1

**KHIRAITHERIA YAU LINGA YA MA? WALWA MALAPFU KHIRAITHERIA
(CRITERIA) YA U LINGA: ZWA U SUMBEDZA KUSHUMELE (PERFORMANCE
INDICATOR)**

1 U ?isendeka kha thoho ya mafhungo. Zwi nyanyulaho na ?hu?huwedzo.	Levele 4 Zwo bva tsho?he kha thoho ya mafhungo-Vhungomu ha mafhungo a vhu elani na mbudziso	Levele 3 Zwi kwa-manyana ?hoho ya mafhungo. A zwi ?u?uli dzangalelo. A huna vhukoni u ?isikela maipfi	Levele 2 Zwo ?isendeka nga maan?a kha ?hoho ya mafhungo. Hu na vhukoni ha u sika.	Levele 1 Zwo ?isendeka nga maan?a kha ?hoho ya mafhungo na vhukoni vhu mangadzaho vhukuma.
U Lingwa (5)	1	2	3 – 4	5
2 U pele?a/ mupele?o Kushumisele kwa vhudi kwa luambo u ?idina	Levele 4 U kundelwa u pele?a maipfi o?he. U shumisa maipfi nga n?ila i songo fanelaho. A huna u ?idina.	Levele 3 U kundelwa u shumisa mupele?o na u balelwa u shumisa Luambo nga n?ila yo ?ambaho	Levele 2 Vhukhaki ha mupele?o na u swaya luambo lwo kunaho vhukhaki ndi vhu?uku.	Levele 1 Vhukhaki vhu-?uku ha mupele?o. Kushumisele kwa luambo lwo kunaho. Zwi na ndeme na. U nyanyula nga maan?a u ?idinesa
U Lingwa (6)	1	2 – 3	4 – 5	6
3 Tshivhumbeo tsha maanea na kushumiselwa kwa luambo	Levele 4 Maanea a sa nyauli kushumisele kwa luambo a ku pfali.	Levele 3 Maanea a songo fhelelaho. Maanea ane a vha na vhukha khi vhu sa pfali nga ngomu mafhungo?i.	Levele 2 Maanea ane a vha o fhele laho kushumisele kwa maanea u ya nga u fhamba nana na u shumisa luambo nga n?ila ya vhu?i.	Levele 1 U pfesesana na mashumisele a vhu?i a maanea u ya nga u fhamba nana. Zwi na tshirunzi-Luambo lwo shumiswa nga n?ila yo nakaho na u pfala zwavhu?i hu si na vhukhaki.
U Lingwa (9)	1 – 2	3 – 4	5 – 6	7 – 8

4 Dzindimana	Level 4 Maanea o ?angananaho ane ha ngo khethea- nywa nga dzindima. A huna mathomo na magumo mbonalelo ya mihumbulo yo ?anganyiswa	Level 3 Hu na ndunzhe- ndunzhe ya mafhungo vhukati ha ?hoho ya mafhungo na dzindima fhedzi zwi songo tou fhelela zwavhu?i. Mathomele vhukati na mafhedziselo zwi a vhonala-u tevhokana ha mafhungo zwi a ?isumbedza uri hu na dzindima.	Level 2 Hu vhonala u vho- fhekana vhukati ha ?hoho ya mafhungo na dzindima dzo fhambanaho. U ?umana ha ?hoho ya mafhungo a zwo ngo tou fhelela zwavhu?i. Mathomele, vhukati na mafhedzi selo zwi a vhonala u tevhokana hu sumbedza uri hu na dzindima.	Level 1 Ndima dzi a vhonala nga maan?a uya nga u fhambanana. Hu na ndunzhenzhe vhukati na ?hoho ya maanea ha dovha ha vhana u ?umekana vhukati ha dzindima. Mathomo, vhukati na mafhedziselo zwi na u tevhokana na u ?umana.
U Lingwa (5)	1	2	3 – 4	5
5 Zwi re ngomu mathomele	Level 4 A huna mathomele	Level 3 Mathomele ane a si nyanyule	Level 2 Mathomele mapfufhi a nyanyulaho.	Level 1 Mathomele o livhanywa na ?hoho na u kokodza ma?o na mihumbulo.
U Lingwa (3)	0	1	2	3
6 Mutumbu	Level 4 Mathomele o ?angananaho a sa pfeseseiho.	Level 3 Mafhungo a sa ?umani ha nyanyuli	Level 2 O lingedza nga maan?a u ?umanyisa mafhungo awe.	Level 1 Mafhungo o ?ume- kanywa na u tevhokanywa zwavhu?i zwi ?u?ulaho dzangalelo
U Lingwa (10)	1 – 3	4 – 5	6 – 7	8 – 10
7 Mafhedziselo	Level 4 A hu na mafhedziselo	Level 3 Mafhedziselo a sa pfeseseiho	Level 2 Mafhedziselo a hone ha tou nyanyulesa	Level 1 Mafhedziselo o teaho.
U Lingwa 3	0	1	2	3

Gumofulu: [40]

NB: Gumofulu wa maraga (total marks)
Luambo lwa ?amuni (Primary Language)

$$\text{HG: } 40 + 40 = \frac{80}{2} = 40$$

$$\text{SG: } 25 + 25 = \frac{50}{2} = 25$$

MBUDZISO 2

**TSHIVEN? A LUAMBO LWA ? AMUNI NA LWAVHUVHILI
(TSHIVENDA PRIMARY AND SECONDARY LANGUAGE HG & SG)**

1. Zwi tevhelaho zwo luga: A?iresi mathomele mafhedzisele	LEVELE 4 Vhukhakhi vhunzhi, u ?hukhula maipfi na u ?idina. A?iresi, khoundu a huna kana mathomele na mafhedziselo zwi songo teaho.	LEVELE 3 Vhukhakhi vhu?uku fhedzi hunwe vho ?umukanya maipfi na u di dina. A?iresi, khoundu na uri a huna thoho ya maffungo, mathomo na magumo a songo teaho.	LEVELE 2 U ?umukanya maipfi na u ?idina kha a?iresi ho pfukiwa mutaladzi na hu songo teaho. Vhukhakhi ha ma?ederedanzi na mafhedzi-seloni.	LEVELE 1 100% kha zwo fanelaho. Tshivhumbeo tsha vhu?i tsha bammbiri u tevhe dza ?ho?ea dzi ?o?eaho zwo?he.
U Lingwa (3)	1 – 2	1	2	3
2. Tshivhumbeo tsha vhu?i tsha vhurifhi ha vhukohani na ha tshiofosi.	LEVELE 4 Vhurifhi ha vhukonani ho ?walwa sa ha tshiofisi kana ha tshiofisi sa ha vhukonani.	LEVELE 3 Vhurifhi ha tshiofisi vhuna vhukhakhi na u ?ahela nyana.	LEVELE 2 Kushumisele kwa tshi-vhumbeo tsha vhu?i hu si na vhukhakhi vhunzhi.	LEVELE 1 Huna 100% ya tshivhumbeo tsho teaho, ho tevhedzwa ?ho?ea dzo?he dzo teaho.
U Lingwa (2)	1 – 2	1	1 – 2	2
3. Luambo na tshitaela. Thouni regisi?ara na dzindima / phara uya nga u tevhekana hadzo	LEVELE 4 Thouni i si yone ine ya nea tshivhumbeo tsho vhifhaho tshi sa nyanyuli. Mathomele na mafhedziselo a zwo ngo khethekanya.	LEVELE 3 Ho lingedzwa u ita zwone. Maanea a si na ndunzhe-ndunzhe ho lingedzwa u shumisa dzindima fhedzi a zwo ngo fhelela.	LEVELE 2 Luambo na tshitaela ndi zwone ho swikelwa ndivho khulwane, mafhedziselo ndi a vhu?i maanea o fhelelaho maanea o fhamba naho, ho shumiswa na zwitaela zwa luambo zwo fhambanaho. Kha dzindima dzo fhambanaho.	LEVELE 1 Tshitaili regisi?ara na dikishini zwo shumiswa zwa vhudi nahone ho swikelelwa tshipikwa tshihulwane. Ma?walwa nga u fhambana hao. Luambo lwo ?a- mbaho lu sina vhukhakhi khalwo.
U Lingwa				
HG: 10 SG: 8	2 1 – 2	3 – 5 3 – 4	6 – 8 5 – 6	9 – 10 7 - 8

4. U tevhela ha ?hoho ya mafhungo	LEVELE 4 U tevhedzwa ha ?hoho ya mafhungo a hu ho	LEVELE 3 Ho kwamiwa nyana ?hoho ya mafhungo	LEVELE 2 Ho kwamiwa ?hoho ya mafhungo na n?ivho i hone nyana	LEVELE 1 Vhungomu ho?he ho kwama ?hoho ya mafhungo zwi avhu?i.
U Lingwa HG: (5) SG: (7)	1 1	2 2-3	3-4 4-5	5 6-7
			GUMOFULU	HG: 20 SG: 15

MBUDZISO 3

**KHIRAITHERIA YA U LINGA YA ZWIPI? A ZWIPFUFHI
ZWA TSHIVEN? A LUAMBO LWA ? AMUNI NA LUAMBO LWA VHUVHILE
(PRIMARY AND SECONDARY LANGUAGE HG AND SG)**

(Dziolayani, nothisi, muvhigo, memorandamu, Adzhenda, maambiwa a mu?angano, nganeavhutshilo ya mufu, khungedzelo na dziburontsha)

1. Tshivhumbeo tsha vhu?i	LEVELE 4 A hongo tevhedzwa tshivhumbeo tsha vhu?i	LEVELE 3 Ho tevhedzwa tshivhumbeo nyana	LEVELE 2 Ho tevhedzwa tshivhumbeo	LEVELE 1 Tshivhumbeo tsho tevhedzwa zwavhu?ivhu?i
U Lingwa (6)	1	2-3	4-5	6
2. Ho tevhedzwa ?hoho ya mafhungo	LEVELE 4 A zwi elani na zwi ?o?eaho ho bviwa tsho?he nn?a ha ?hoho, zwire ngomu a si zwi ?o?eaho	LEVELE 3 Ho kwamiwa ?hoho ya mafhungo. Hu na ndovhulolo na u mona-mona fhethu nthihi na hone hu songo swikelelwa ?ho?ea.	LEVELE 2 Ho swikelelwa thodea dzo teaho. Ndivho Khulwawe yo ?isendeka kha thoho ya mafhungo. Zwi na mitshelo yavhu?i.	LEVELE 1 Ho tevhe dzwa ?hoho ya mafhungo zwa vhu?i. Vhungo mu ndi hu todeaho. Ho swikelelwa ?ho ?ea zwavhu?i- vhu?i.
U Lingwa HG: 4 SG: 6	1 1	2 2	3 3-4	4 5-6
1. Thouni ine ya todea	LEVELE 4 Thouni ine i si vhe yone	LEVELE 3 Thouni ine i si vhe yone zwi ?uku- ?uku	LEVELE 2 Thouni ?o?eaho	LEVELE 1 Thouni ine ya ?o?ea zwa vhu- kuma-kuma
U Lingwa HG: (10) SG: (8)	2 1-2	3-5 3-4	6-8 5-6	9-10 7-8
			GUMOFULO:	HG: 50 SG: 30

**KHIRAITHERIA YA U LINGA YA ZWIPIDA ZWIPFUFHI
LUAMBO LWA ? AMUNI NA LUAMBO LWA VHUVHILI
(PRIMARY AND SECONDARY LANGUAGE HG AND SG)**

(Dzifekisi, memorandamu, dzi i-meili, milaedza, khungedzelo, dziphosi?ara na u ?adza dzifomo)

1. Tshivhumbeo tsho teaho	LEVELE 4 A hongo tevhedzwa tshivhumbeo tsho teaho.	LEVELE 3 Ho tevhedzwa nyana tshivhumbeo	LEVELE 2 Ho tevhelwa tshivhumbeo.	LEVELE 1 Tshivhu mbeo tsho tevhedzwa nga maan?a.
U Lingwa (2)	1 – 2	1	1 – 2	2
1. Thouni ya vhudi tshitaela, regisi?ara na ditshini ya tshivhumbeo	LEVELE 4 Thouni ine i si vhe yone na tshivhumbeo tshi sa nyauli	LEVELE 3 Thouni i si yone zwi?uku, manwalwa a si ngo fhelelaho, hu monamonwa fhethu hu thihu	LEVELE 2 Thouni i ?o?eaho manwaiwa o shumi swa nga u fha-mbanana hao.	LEVELE 1 Thouni ndi yone yone, manwalwa o?he o shumi-swa zwa vhu?i a hu na vhukhakhi ngauri ho shumiswa luambo lwo tambaho.
U Lingwa (5)	1	2	3 – 4	5
1. Ho tevehedzwa thoho ya mafhungo na vhulapfu ha ??walo ?ipfufhi	LEVELE 4 Ho bviwa vhukuma kha ?hoho ya mafhungo nahone zwo lapfesa.	LEVELE 3 Ho kwamiwa ?hoho ya mafhungo fhedzi a ho ngo swikelelwa tshipikwa tshihulwane	LEVELE 2 Ho tevhe dzwa ?hoho ya mafhungo nahone ho swikelelwa tshipikwa tshihulwane	LEVELE 1 Ho tevhedzwa ?hoho ya mafhungo zwavhu?i nga maan?a.
U Lingwa (3)	$\frac{1}{2}$	1	2	3
				GUMOFULU: 10

KHETHEKANYO YA C
NGANO

MBUDZISO 4

- 4.1 4.1.1. Vhathu vhahulwane.
Dza vhusha.
Dza dombani.
Dza mu'ani.
Dza vhana
Davhani, mafhuwe, etc. (5)
- 4.1.2 Uri vhathu vha kone u pfesesana.
U ?ivha nga ha lushaka ulwo.
U hulisa vhathu vhahulwane, etc. (3)
- 4.1.3 U dziisa luambo.
U vhuvhisa luambo. (2)
A na ?hu?huwedzo / (2)
A a vhuyafhadza. (2)
- 4.1.4. (a) Muthu a ?owela u ita zwithu zwi a kon?a u zwi litsha. (2)
(b) Muthu u a kona u amba na zwithu zwine a ?ivha uri a nga si zwi kone. (2)
(c) Muthu u fanela u shuma uri a wane zwine a ?o?a. (2)
(d) Muthu o khakhelaho mu?we na ene zwi nga si mu nakele. (2)
- 4.1.5 Vhathu vha vhu?ali.
Vhathu vho thanyaho.
Vhathu vho no kona u fhura vha?we.
Vhathu vho no ita vha?we zwi?ahela. (4)
- 4.1.6 Ngano dza tsiko.
Ngano dza mafhungo a sialala.
Ngano dza vhathu.
Ngano dza phukha. (4)
- [30]**
- 4.2 **Muanewa-muhali.**
Mafhungo o?he a lungano a kwama ene.
Thaidzo dzo?he dzi livha ene.
U vha a tshi lingedza u tandulula thaidzo ine a vha nayo.
Ha na muhumbulo wa u tshinyadza.
Tshifhinga tsho?he u vha a tshi khou ?o?a u tandulula thaidzo yawe.
- Muanewa-muvhi.**
Ha ?o?i zwa vha?we zwi tshi luga.
U vha a tshi khou tambudza vha?we.
U dzulela u dina muanewa-muhali.
U lwisa u kunda tshifhinga tsho?he.

Muanewa-murwelaho?he.

Zwiito zwawe zwi a lu?anya.

Ha na vhuimo ha vhukuma.

U ya ngei na ngei a tshi ?o? a u ?a zwavhu?i.

Ndi ene o no ?a?isa khu?ano vhukati ha muanewa-muhali na muanewa-muvhi.

Ene u ima na ane zwa vha zwi tshi khou mu lugela.

[30]**MBUDZISO 5**

- 5.1 5.1.1 Hadiwere.
U reila. (2)
- 5.1.2 U tswa.
U ita khombo nga goloi.
U funesa tshelede. (6)
- 5.1.3 Mulandu a u sini.
U balelwa u langa mabindu avho.
U koloda tshelede kha Vho-? embe. (5)
- 5.1.4 U songo tswa.
Muthu arali a tshi ?o? a tshithu kha tou renga ngauri a nga lifha tshelede i si na vhukono. (4)
- 5.1.5 U funana na Muhanelwa.
U dzhenisa Muhanelwa tshikolo.
O fhedza o shandukelwa nga Muhanelwa.
Muhanelwa o fhedza o malwa nga Ma?avha Ralishivha. (5)
- 5.1.6 Rudzani.
U tswa mbudzi. (2)
- 5.1.7 Vho-Ma?ange. (1)
- 5.1.8 Mathomele.
Vhukati.
Mafhedzisele/maguo. (3)
- 5.1.9 U kolodesa
U sa kona u langa bindu ?avho zwavhu?i. (2)
- 5.2 Siphegana o funa Muhanelwa zwihulu.
Muhanelwa na ene o sumbedza u funa uyu nga u ralo.
Siphegana o ita uri Muhanelwa a ye tshikoloni.
Khotsi a Muhanelwa vhone a vho ngo tenda u mu isa tshikoloni.
- Siphegana u swika hune a rengela Muhanelwa thundu.
Siphegan u swika hune a ntsha na dzekiso ?a u mala Muhanelwa.

Siphegana u swika hune a badela zwo?he zwe zwa vha zwi tshi khou ?o?ea tshiloloni.

Muhanelwa u swika hune a fhedza pfunzo dzawe dza vhudededzi.

Musi Muhanelwa a tshi fhedza pfunzo dzawe, u thoma u shandukela Siphegana.

Siphegana u mangala nga u rambiwa munyanyani wa Muhanelwa na muthannga wawe.

Izwi zwo amba uri tshelede ya Siphegana yo lovha.

Muhanelwa o fhedza o malana na Ma?avha Ralishivha.

Kha nganeapfufhi iyi, ri wana Muhanelwa o thuswa nga maan?a nga Siphegana.

Muhanelwa u fhedza nga u litsha Siphegana

[30]

GUMOFULU:

120